

İKİNCİ ÇEYREKTE BÜYÜMEDE SERT FREN

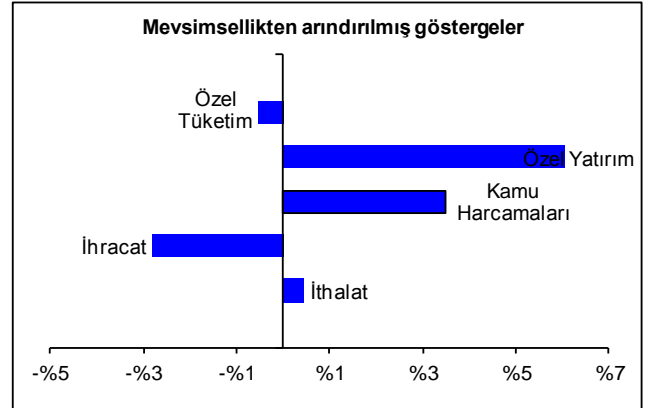
Seyfettin Gürsel* ve Selin Köksal†

Yönetici özeti

Birinci çeyrekte ikinci çeyreğe Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYH) mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış rakamlarla beklentilerin altında yüzde 0,3'lük bir artış gerçekleşti. Yıllık olarak da 2016 ikinci çeyreğinde Türkiye ekonomisi yüzde 3,1 gibi düşük bir oranda büyümüş oldu.

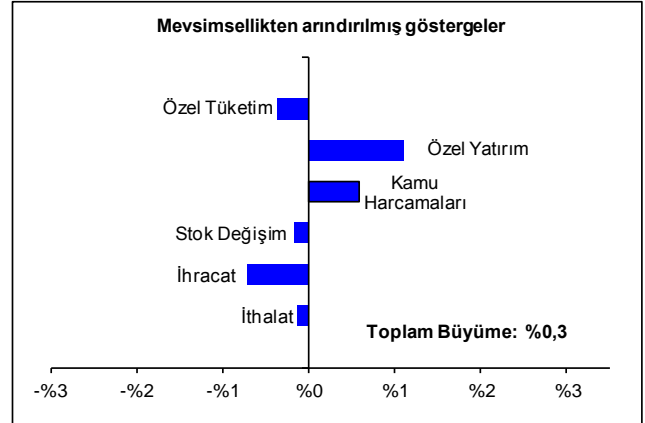
Çeyrekten çeyreğe ekonomik büyümeyi aşağı çeken başlıca iki kalem net ihracat ve özel tüketim oldu. Net ihracatın negatif katkı yapması bekleniyordu ancak mal ve hizmet ihracatının yüzde 2,8 gibi yüksek bir oranda gerilemesi özel tüketimde de görülen yüzde 0,5 oranında beklenmedik azalış büyümeyi olumsuz etkiledi. Buna karşılık olumlu bir sürpriz yüzde 6 büyüyen özel yatırım kaleminden kaynaklandı. Kamu harcamalarında gerçekleşen yüzde 3,5'lik artış eklenince GSYH sınırlı da olsa artış kaydedebildi.

Şekil 1: GSYH alt kalemlerinin 2016 1. çeyrekte 2016 2. çeyreğe değişimleri

Kaynak: TÜİK. Çeyreklik göstergeler mevsim ve takvim etkisinden arındırılmıştır.

Şekil 2: GSYH alt kalemlerinin 2016 1. çeyrekte 2016 2. çeyreğe GSYH büyümesine katkıları

Kaynak: TÜİK. Çeyreklik göstergeler mevsim ve takvim etkisinden arındırılmıştır.

* Prof. Dr. Seyfettin Gürsel, Betam, Direktör
seyfettin.gursel@eas.bau.edu.tr
† Selin Köksal, Betam, Araştırma Görevlisi
selin.koksal@eas.bau.edu.tr

Özel tüketimde beklenmedik düşüş

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış rakamlara göre ikinci çeyrekte özel tüketim harcamaları önceki çeyreğe kıyasla yüzde 0,5 oranında azaldı ve ekonomik büyümeye 0,4 puan eksi katkı yaptı. İlk

çeyrekte belirgin bir canlanma kaydeden özel tüketim büyümeyi sürükleyen başlıca kalemdi (Tablo 1). İkinci çeyrek öncü tüketim göstergeleri zıt yönlere işaret etmekle birlikte bu kalemden ılımlı bir artış bekliyorduk. Giyime ve sağlık harcamalarında önemli azalmalar dikkat çekiyor.

Özel yatırımlarda beklenmedik artış

Yılın ilk çeyreğinde sert bir düşüş (eksi yüzde 1,3) yaşayan özel yatırımlarda ikinci çeyrekte belirgin bir canlanmanın gerçekleştiği görülüyor. Birinci çeyrekte ikinci çeyreğe yüzde 6 oranında artış sergileyen özel yatırımların büyüme katkısı 1,1 puan oldu (Tablo 1). Özel yatırımlarda uzun süredir görülen durgunluğun devam etmesini bekliyorduk. Yatırımlarda ortaya çıkan bu beklenmedik canlanmanın özellikle makina teçhizat yatırımlarından kaynaklandığını not etmek isteriz. TÜİK'un yayınladığı 2. Çeyrek büyüme verilerine göre birinci çeyrekte yüzde 3,7 oranında daralan makina teçhizat yatırımları ikinci çeyrekte yüzde 6,9 oranında artış gösterdi. Bu beklenmedik gelişmenin yatırım eğiliminde bir dönüm noktası teşkil edip etmediğini belirleyebilmek için izleyen çeyrekleri beklemek gerekiyor.

Kamu harcamalarında artış devam ediyor

Birinci çeyrekte yüzde 2,5 oranında artış kaydeden toplam kamu harcamalarının (nihai tüketim + yatırımlar) ikinci çeyrekte hızlanarak artış oranının yüzde 3,5'e yükselerek büyümeye 0,6 puan katkı yaptığı görülüyor (Tablo 1). Bununla birlikte TÜİK'un yayınladığı verilerde alt kalemlere bakıldığında, kamu tüketiminde (maaş-ücret + mal ve hizmet alımı) artışın yüzde 4,8'den 3,8'e gerilediği buna karşılık kamu yatırımlarında değişimin büyük bir sıçrama göstererek eksi yüzde 1,7'den artı 5,7'ye çıktığı görülüyor.

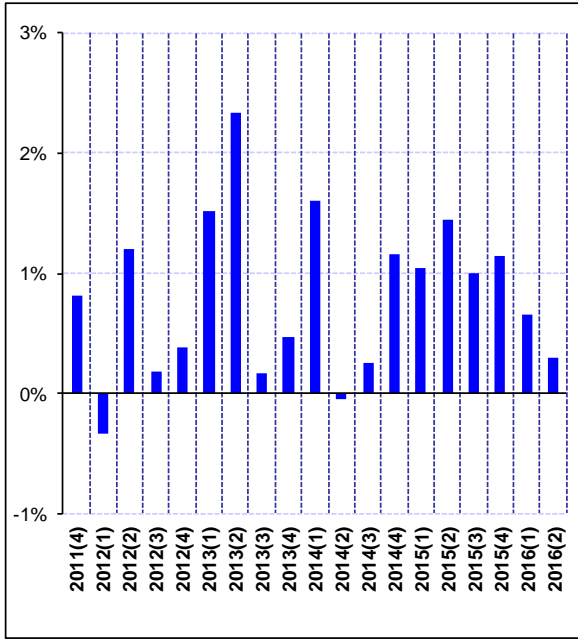
Net ihracattan büyümeye negatif katkı

Net ihracat kaleminin büyümeye sınırlı da olsa negatif katkı yapmasını bekliyorduk. Gerçekleşme beklentilerin de üstünde oldu. Birinci çeyrekte ikinci çeyreğe mal ve hizmet ihracatı yüzde 2,8 oranında gerilerken (eksi 0,7 puan katkı) ithalatta yüzde 0,5 artış (eksi 0,1 puan katkı) gerçekleşmiş durumda.

Büyümenin geleceği

Sonuç olarak ikinci çeyrekte yatırımlarda güçlü bir canlanmaya ve kamu harcamalarındaki mutlak artışa rağmen çeyrekte çeyreğe GSYH artışının yüzde 0,3 ile sınırlı kalması net ihracatın beklenin üzerindeki negatif katkısından ve özel tüketimdeki beklenmedik düşüşten kaynaklanmış durumda. Çeyrekte çeyreğe GSYH artışlarının son 6 çeyrekte bu yana ilk kez bu kadar düşük çıktığı not edilmelidir. Bu nedenle yıllık GSYH artışı da ikinci çeyrekte yüzde 3,1'e gerilemiş bulunuyor. Bu koşullarda ekonomi yöneticilerinin de kabul ettiği gibi 2016 ekonomik büyümesinin Orta Vadeli Programda hedeflenen yüzde 4,5'lik büyüme oranının altında gerçekleşmesi kesinleşmiş görünüyor. Hedefin ne kadar altında kalınacağı ikinci yarı büyüme gerçekleştirmelerine bağlı olarak şekillenecektir.

Şekil 3: GSYH, Önceki çeyreğe göre büyüme

Kaynak: TÜİK.

Tablo 2. 2016 1. çeyrekte ve 2016 2. çeyrekte GSYH alt kalemlerinin, bir önceki yılın aynı çeyreğine göre değişimleri ve büyümeye katkıları

2016 – 2. Ç	Değişim (%)	Katkılar (%)
Tüketim	5.2	3.4
Özel Yatırım	-1.6	-0.3
Kamu Harcamaları	12.7	2.0
Stok Değişimi		0.2
İhracat	0.2	0.0
İthalat	7.7	-2.2
Toplam	3.1	
2016 – 1. Ç	Değişim (%)	Katkılar (%)
Tüketim	7.1	4.9
Özel Yatırım	-0.8	-0.2
Kamu Harcamaları	9.3	1.3
Stok Değişimi		0.1
İhracat	2.4	0.6
İthalat	7.3	-2.1
Toplam	4.8	

Kaynak: TÜİK.

Tablo 1. 2016 1. çeyrekte ve 2016 2. çeyrekte GSYH alt kalemlerinin, bir önceki çeyreğe göre değişimleri ve büyümeye katkıları

2016 – 2. Ç	Değişim (%)	Katkılar (%)
Tüketim	-0.5	-0.4
Özel Yatırım	6.0	1.1
Kamu Harcamaları	3.5	0.6
Stok Değişimi		-0.2
İhracat	-2.8	-0.7
İthalat	0.5	-0.1
Toplam	0.3	
2016 – 1. Ç	Değişim (%)	Katkılar (%)
Tüketim	2.5	1.7
Özel Yatırım	-1.3	-0.2
Kamu Harcamaları	2.5	0.4
Stok Değişimi		-0.2
İhracat	2.3	0.6
İthalat	5.4	-1.5
Toplam	0.8	

Kaynak: TÜİK.

Tablo 3. GSYH alt kalemlerinin bir önceki çeyreğe göre büyümeye katkıları ve toplam büyüme

	Tüketim (yüzde puan)	Özel Yatırım (yüzde puan)	Kamu Harcamaları (yüzde puan)	Stok Değişimi (yüzde puan)	Net İhracat (yüzde puan)	İhracat (yüzde puan)	İthalat (yüzde puan)	Toplam (%)
2012(1)	-0.5	0.3	0.3	-0.3	-0.1	1.4	-1.5	-0.3
2012(2)	-0.7	-0.8	0.8	0.3	1.6	2.1	-0.5	1.2
2012(3)	1.1	-0.7	0.6	0.0	-0.7	-0.2	-0.5	0.2
2012(4)	-0.1	-0.3	-0.1	-0.3	1.2	0.2	0.9	0.4
2013(1)	1.6	0.6	1.1	1.4	-3.2	-1.	-1.9	1.5
2013(2)	1.4	0.3	0.2	1.6	-1.1	0.9	-2.	2.3
2013(3)	1.0	-0.1	-0.3	-1.2	0.8	-0.7	1.5	0.2
2013(4)	0.0	0.2	0.6	-1.1	0.7	1.2	-0.5	0.5
2014(1)	-0.9	-0.2	0.0	0.5	2.3	1.4	0.8	1.6
2014(2)	0.3	-0.3	-0.7	1.0	-0.4	0.1	-0.5	0.0
2014(3)	1.1	0.6	0.3	-1.9	0.2	-0.4	0.6	0.3
2014(4)	1.2	-0.2	0.2	2.5	-2.6	-0.3	-2.3	1.2
2015(1)	0.3	0.1	0.3	-1.0	1.4	0.2	1.2	1.1
2015(2)	0.7	1.5	0.3	-1.0	0.0	-0.1	0.1	1.4
2015(3)	1.4	-1.5	0.5	-1.0	1.6	0.3	1.3	1.0
2015(4)	0.6	0.2	0.4	2.1	-2.2	-0.4	-1.8	1.1
2016(1)	1.7	-0.2	0.4	-0.2	-0.9	0.6	-1.5	0.7
2016(2)	-0.4	1.1	0.6	-0.2	-0.9	-0.7	-0.1	0.3

Kaynak: TÜİK.